

Даме и господо, уважени гости,

Уставни суд Србије у 2013. години обележава изузетан јубилеј – 50 година свог постојања. У време његовог оснивања, 26. јуна 1963. године, у свету су постојали још само уставни судови Аустрије, Немачке и Италије. Зато се оснивањем свог Уставног суда пре пола века и држава Србија сврстала у ред демократских друштава у којима се улога чувара устава, гаранта владавине права и заштите људских права и слобода поверава уставном суду као независном и самосталном државном органу.

На данашњи дан навршава се 50 година од проглашења Закона о Уставном суду Србије. Њиме је ближе одређена надлежност и поступак пред Уставним судом и правна дејства његових одлука. На тај начин реализоване су нормативне претпоставке неопходне за почетак рада Уставног суда као државног органа који своју функцију обавља независно од законодавне, извршне и судске власти. Од тог времена Уставни суд је прешао пут од симболичних покушаја оцене уставности и законитости самоуправних општих аката до стварне улоге четврте – надзорне власти, која штитећи уставност и законитост и људска и мањинска права и слободе надзире све друге власти. Тај пут је био дуг и трновит, испуњен бројним политикантским оспоравањима и опструкцијама рада и значаја Уставног суда.

Улога и значај Уставног суда као самосталног и независног државног органа, битно је измењена доношењем Устава од 1990. године. Међутим, Уставом прокламовани положај Уставног суда није обележен и његовим очекиваним деловањем. Напротив, у том периоду Уставни суд је под притиском тадашње власти испољио упадљиву уздржаност у настојању да својим неделањем фактички допринесе очувању једнопартијске власти, уместо Уставом прокламованог вишепартијског плурализма. Изостала је оцена уставности закона који су били од утицаја на политичке циљеве и опредељења власти тог времена. Из истих разлога Уставни суд је игнорисао и сва указивања неуставног задирања Владе у домен искључиве надлежности законодавне власти.

Суштинска промена у поступању Суда наговештена је тек од 2000. године. Уставни суд је у том периоду покушао да истински стане у заштиту основних

начела владавине права и основних људских права и слобода. Ипак, остварење тог циља је остало само у покушају. Вољом тадашње власти Суд је остављен без кворума за рад пуних 15 месеци. Функција Уставног суда је изнова успостављена јуна месеца 2002. године. Суд је у новом саставу наставио започету мисију очувања владавине права. Резултат тог настојања биле су одлуке о неуставности више закона и владиних уредби којима су преузимани прерогативи законодавне власти. Испољена је и самоиницијативност Суда у покретању поступка оцене уставности Закона о избору народних посланика, Закона о локалним изборима и Закона о локалној самоуправи. Такво поступање Уставног суда било је јавно подржано од тадашњих представника власти, али је то чињено само у медијима, а не и на делу. Сукоб између Уставом прокламованог и стварно жељеног положаја Уставног суда у опредељењима тадашњих политичких странака на власти резултирао је новом блокадом рада Суда. Њиховом вољом рад Уставног суда је изнова онемогућен у периоду од 14 месеци због неизбора недостајућих судија и председника Суда. Таквим понашањем власт тог времена је на делу показала свој однос према овој институцији. На жалост, све то је пропраћено и одсуством критичких коментара у средствима јавног информисања.

Објективне препреке у раду Уставног суда уклоњене су тек децембра 2007. године избором нових носилаца уставносудске функције. То је био само први корак на путу обнове институционалног значаја Уставног суда и успешног обављања његове функције. За остварење тог циља било је нужно донети Пословник о раду Суда и све друге опште акте неопходне за његово функционисање. Осим тога, и затечени број нерешених старих предмета представљао је озбиљну препреку на путу успешног функционисања Суда. Суд је у новом саставу затекао 601 нерешен предмет нормативне контроле из претходних година и 350 нерешених предмета уставних жалби. Упркос томе, и еномном приливу предмета који се из године у годину повећавао, Уставни суд је у садашњем саставу успео да број нерешених старих предмета уставних жалби сведе на трогодишњи заостатак. И не само то, Уставни суд је у периоду од 2008. године до данас успео да реши и старе предмете у којима је била оспорена уставност закона и да се истовремено посвети и решавању новопримљених предмета. Резултат таквог деловања Суда исказан је

доношењем 55 одлука којима су касиране поједине одредбе системских закона. То су, примера ради, одлуке о неуставности појединих одредаба Закона о изменама и допунама Закона о судијама, Закона о планирању и изградњи, Закона о финансирању политичких странака, Закона о полицији, Закона о осигурању, Закона о локалним изборима, Закона о јавном информисању, Закона о избору народних посланика, Закона о адвокатури, Закона о Војнобезбедносној агенцији и Војнообавештајној агенцији, Закона о заштити података личности, Закона о изменама и допунама Закона о Влади, Закона о утврђивању надлежности АПВ, Закона о висини стопе затезне камате, Закона о стечају, Закона о Уставном суду, Закона о радним односима у државним органима, Закона о парничном поступку, Закона о Агенцији за борбу против корупције, Закона о заштити права и слобода националних мањина, Закона о извршењу и обезбеђењу и Закона о приватизацији.

Бројност и значај касираних одредби наведених закона најбољи су показатељ решености и истрајности Уставног суда да својим деловањем обезбеди владавину права. Такво настојање Уставног суда исказано је и на пољу заштите људских права и слобода. Уставни суд је поступајући по уставним жалбама од 2008. године до данас решио укупно 22.384 предмета. Од тог броја 6.735 предмета решено је мериторном одлуком, док је у 4.819 предмета Суд донео одлуку о усвајању уставне жалбе. Број усвојених уставних жалби, сам по себи није добра вест, али је охрабрујућа констатација Европског суда за људска права да уставна жалба представља делотворно правно средство. Тиме је Уставном суду исказано признање за досадашњи рад, али је истовремено потврђено и постојање реалних претпоставки да грађани Србије у поступку пред Уставним судом остварују делотворну заштиту Уставом зајемчених људских права и слобода. Осим тога, Уставни суд је доношењем више од хиљаду одлука у отклањању повреде права на једнаку судску заштиту остварио и својеврсну мисију на плану успостављања правичног суђења у Републици Србији. Донете одлуке по уставним жалбама уједно су и потврда усклађености наше уставно-судске праксе са актуелним правним схватањима Европског суда за људска права. У тим оквирима, Суд је пружио уставно-судску заштиту захтеву извршних поверилаца да се на терет буџетских средстава обезбеди извршење правоснажних судских одлука чије је неизвршење

узроковано неефикасним поступање судских и других државних органа. Такође, Уставни суд је отпочео да уважава и захтеве за исплату материјалне штете проузроковане неразумно дугим трајањем судских поступака. Из истих разлога, Суд је пружио уставно-судску заштиту и потраживањима из радних односа признавши подносиоцима уставних жалби право на накнаду материјалне штете на терет буџетских средстава државе у висини опредељеној извршном исправом досуђених им потраживања по том основу. Доследност у уважавању судске праксе Европског суда за људска права испољена је и доношењем одлука Уставног суда о постојању повреде права на живот узроковане нечињењем и пропустима суда. Значајне су и одлуке Суда о утврђивању повреде права на неповредивост психичког и физичког интегритета, поштовања приватног живота, слободе окупљања, ограниченог трајања притвора, неповредивости стана и права детета у поступку утврђивања очинства.

Наведене одлуке донете у поступку нормативне контроле и по уставним жалбама, као и пружена уставно-судска заштита неизабраним судијама и носиоцима јавнотужилачких функција у поступку општег избора обележиле су праксу Суда у овом саставу. Оне су и биле повод исказаног признања Суду од представника међународних организација. Тим поводом Суду је одато признање на оствареним резултатима у ефикасној заштити људских права и слобода. Овакво поступање Уставног суда уједно је и потврда његове решености да својим одлукама постави чврсте темеље институционалног очувања владавине права и заштите људских и мањинских права и слобода. Признање таквом опредељењу Уставног суда недавно је исказано и од стране председника Венецијанске комисије, амбасадора ОЕБС-а и шефа делегације Европске уније у Републици Србији. Тим поводом желим да нагласим да су одлукама Уставног суда на делу потврђене и речи председника Републике да Уставни суд мора одлучивати по мери Устава, а не по мери политике и пролазних политичара. Такво опредељење Суда потврђено је доношењем низа тешких одлука које имају далекосежне правне последице. Суд је и у тим, као и у свим другим одлукама исказао искрено и безусловно настојање да својим одлукама на делу допринесе очувању владавине права и оствари ефикасну заштиту људских и мањинских права и слобода. Зато желим да нагласим да

остварење такве мисије Уставног суда неће спречити ни медијска ни политикантска оспоравања његовог рада изношењем неистинитих тврдњи о подударности појединих одлука Суда са политичким циљевима одређених политичких структура. Напротив, досадашња искуства у раду Суда указују да данас нема готово ни једне политичке странке која мотивисана својим политичким циљевима није критиковала одлуке Суда. Управо је то и непобитан доказ да су одлуке Уставног суда лишене сваког политичког и „мириса и укуса“ и апсолутног одсуства било ког мотива њиховог доношења у служби било које политичке опције и циља. Уставни суд ће и убудуће остати посвећен бескомпромисном остварењу своје мисије чувара Устава. Зато сам уверен да ће и предстојеће – будуће одлуке Суд доносити искључиво у остварењу тог циља.

Изнето опредељење Суда поткрепљено је и новоствореним претпоставкама за његово ефикасно и делотворно поступање. Оне су, најпре, исказане изменама Закона о Уставном суду које су ступиле на снагу 4. јануара 2012. године. Од тог времена Уставном суду је реално омогућено да одлучујући у великим и малим већима додатно убрза поступак и тако оствари још ефикаснију у заштиту људских права и слобода. Осим тога, поменутих изменама Закона, коначно је обезбеђена и буџетска самосталност Уставног суда. Тиме је на делу потврђена суштинска независност Суда и створене реалне претпоставке кадровског јачања његове стручне службе. Ипак, у склопу тих промена посебно се морају нагласити предузете активности Владе да се Уставном суду после пола века његовог постојања коначно обезбеди и смештајни простор адекватан значају и улози ове институције. То је учињено додељивањем Суду репрезентативне зграде која својим изгледом, локацијом и смештајним простором не заостаје за таквим здањима уставних судова најразвијенијих европских земаља. Тиме су после пола века створене неопходне претпоставке за несметан рад Суда у адекватном пословном простору, али је таквим делом Владе истовремено исказана и директна потврда њеног искреног опредељења да Уставни суд заштити од било којих утицаја на независно и самостално обављање његове функције. Зато сам поносан што је овај састав Уставног суда почаствован да јубилеј полувековног постојања ове

институције обележава под својим кровом у својој судској згради достојној значаја и Уставом одређеног положаја тог државног органа.

Захваљујем на пажњи.